

Potulice – Cmentarz ofiar II wojny światowej w Potulicach

Historia

Dzisiejszy Zakład Karny w Potulicach niedaleko Nakła nad Notecią ma już długą – i tragiczną – historię. Od 1 lutego 1941 do 21 stycznia 1945 r. istniał tutaj obóz, początkowo pełniący funkcję obozu zbiorczego dla wysiedlanej przez Niemców z Okręgu Gdańsk-Prusy Zachodnie ludności polskiej, przejściowo był filią obozu koncentracyjnego *Stutthof*, a następnie obozem pracy przymusowej [od 1942 r.]. Warunki życia panujące w obozie były porównywalne z obozami koncentracyjnymi. Przewinęło się przez niego **25 tys. więźniów**, prawie wyłącznie Polaków. Od 1943 r. działał również – cytując za urzędową korespondencją władz niemieckich – „obóz dla młodzieży ze Wschodu” [Ostjugendbewahrlager] [z terenu ZSRR].

W latach 1941-1945 w obozie straciło życie 1291 osób, w tym 581 dzieci w wieku do 5 lat.

Na terenie byłego obozu niemieckiego polski aparat bezpieczeństwa założył Centralny Obóz Pracy w Potulicach [1945-1950], któremu podlegały wszystkie mniejsze obozy z województw północno-zachodnich Polski. Więźniami powojennego obozu byli zarówno Niemcy, Volksdeutsche, niewielka grupa jeńców wojennych, jak i ludność rodzima Pomorza oraz sami Polacy. Większość stanowili cywile [podobnie jak w okresie hitlerowskim dużą grupę uwięzionych stanowiły dzieci; w kwietniu 1948 r. ogólna ilość dzieci do lat 12 wynosiła **1,1 tys.**].

Osadzeni w komunistycznym obozie pracowali w przyobozowych warsztatach [ślusarski, stolarski, szewski, krawiecki, wikliniarski, samochodowy]. Jednak najwięcej osób pracowało poza obozem: w majątkach rolnych zarządzanych przez komendanturę obozu potulickiego, PGR-ach i u indywidualnych rolników. Osadzeni pracowali również przy karczowaniu lasu, odgruzowywaniu Bydgoszczy, z kolei jeńców wykorzystywano przy pracach ekshumacyjnych osób pomordowanych w hitlerowskim obozie Potulice. Warunki życia były bardzo trudne, niedożywienie, gwałty dokonywane na kobietach-więźniach, epidemie – to wszystko było na porządku dziennym.

Liczba zgonów w Centralnym Obozie Pracy w Potulicach i poza nim w latach 1945–1949 wyniosła – według zachowanych dokumentów – 4495 osób.

Bogusław Kopka

Pamięć

Obecnie w tym miejscu znajduje się cmentarz i pomnik ofiar obozu potulickiego.

Dzięki wspólnej inicjatywie Stanisława Gapińskiego i Gustava Bekkera na miejscowym cmentarzu w Potulicach w latach 90.

XX w. wmurowano tablicę pamiątkową ku czci dawnych polskich i niemieckich więźniów obozu potulickiego.

Bogusław Kopka

Informacje praktyczne

Potulice – Cmentarz ofiar II wojny światowej w Potulicach

<http://www.potulice.pl/potulice/cmentarz-wojenny.html>

Dojazd: Potulice leżą przy drodze lokalnej między Bydgoszczą a Nakłem nad Notecią w odległości ok. 8 km od Nakła i ok. 20 od Bydgoszczy.

Potulice, Polska